

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marcin W. Buwała, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marcin Trepczyński, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marek Porwolik, Henryk Anzulewicz, Piotr Jaroszyński, Imelda Chłodna-Błach

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2020

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego
ul. Klonowa 2/2
05-806 Komorów POLSKA
www.roczniktomistyczny.pl
e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	9
------------------	---

Rozprawy i artykuły

Przemysław Artemiuk Zbawienie w ujęciu Marcina Lutra i św. Tomasza z Akwinu. Próba soteriologii porównawczej w perspektywie chrystologii kard. Ch. Schönborna.....	13
Jan Pocij O związku między istościami a świadomością i jaźnią.....	41
Dawid Lipski John Peckham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects....	73
Martyna Koszkało Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory.....	89
Marcin Karas Czy Mikołaj Kopernik był filozofem średniowiecznym?	107
Tomasz Ćwiertniak W poszukiwaniu źródłowego doświadczenia filozoficznego. Paralele pomiędzy fenomenologią i filozofią dialogu a współczesnym tomizmem egzystencjalnym	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop Metoda identyfikacji bytu w metafizyce tomizmu konsekwentnego.....	145
Janusz Węgrzecki Tomizm jako perspektywa teoretyczna nauk o polityce.....	161
Marcin Klimski Zdroworoządkowe poznanie w praktyce edukacji ekologicznej Kościoła katolickiego	173
Maciej Kulik Arystotelesowsko-tomistyczna koncepcja animacji a współczesne spory bioetyczne.....	187
Michał Ziółkowski Causa irrationabilitatis, czyli o źródłach transhumanistycznej antropologii	203

Edycje i tłumaczenia

Maciej Stanek Kwestia <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> z zachowanych w rękopisie BJ 2118 <i>Collectanea de anima</i>	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2019/2020.....	251
---	-----

Michał Zembrzusi	
Obecność myśli tomistycznej na XI Polskim Zjeździe Filozoficznym w Lublinie	257
Izabella Andrzejuk	
Tomizm konsekwentny. Sprawozdanie z Sympozjum tomistycznego, połączonego z wręczeniem Nagród im. Mieczysława Gogacza 16 listopada 2019 roku.....	265
Jerzy Nitychoruk	
Dzieło stworzenia oczami geologa	269
Maciej Bała	
Filozoficzna apologia religii. Propozycja Piotra Moskala.....	277
Jacek Salij	
Rzetelna rekonstrukcja Tomaszowej antropologii. Recenzja Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Kraków brw., Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., stron 415.....	287
Maciej Nowak	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, stron 127.	293
Magdalena Płotka	
Tomasz z Akwinu a interpretacja skanów mózgu. Recenzja Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, stron 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki – mistrz intelektualnego katolicyzmu. Recenzja Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, stron 213; też w wersji angielskiej, tamże, stron 218.....	303
Magdalena Płotka	
Filozofia intelektu i filozofia umysłu między średniowieczem a współczesnością. Recenzja Michał Zembrzusi, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmv 2019, stron 404.....	307
Anna Palusińska	
Jak istnieje film? Recenzja Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, stron 352.	311
Artur Andrzejuk	
Recenzja Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange’a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, stron 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Recenzja Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, stron 141.....	329
Nota o autorach.....	337

Table of Contents

From the Editors.....	9
-----------------------	---

Dissertations and Articles

Przemysław Artemiuk Salvation in Martin Luther's and St. Thomas Aquinas's Account. An Attempt of Comparative Soteriology in the Perspective of Christology of Card. Ch. Schönborn.....	13
Jan Pociąg On Relation between ities and consciousness and the self.....	41
Dawid Lipski John Pecham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects.....	73
Martyna Koszkała Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory	89
Marcin Karas Was Nicolaus Copernicus a medieval philosopher?	107
Tomasz Ćwiertniak In Search of the Source Experience in Philosophy. Parallels between Phenomenology, the Philosophy of Dialogue and Contemporary Existential Thomism.....	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop The method of identifying being in the metaphysics of consequent Thomism.....	145
Janusz Węgrzecki Thomism as an Approach in Political Science	161
Marcin Klimski Common sense cognition in Catholic Church's practice of environmental education	173
Maciej Kulik The Aristotelian-Thomistic Conception of Animation and the Contemporary Bioethical Dilemmas.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , on Sources of Transhumanist Anthropology.....	203

Editions and Translations

Maciej Stanek Question <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> of the <i>Collectanea de anima</i> preserved in MS. BJ 2118	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Reports and reviews

Natalia Herold Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2019/2020 academic year.....	251
--	-----

Michał Zembrzuski	
The presence of Thomistic thought at the 11th Polish Philosophical Congress in Lublin...	257
Izabella Andrzejuk	
Consequent Thomism. Report on the Thomistic Symposium, and Mieczysław Gogacz's award ceremony, November 16, 2019	265
Jerzy Nitychoruk	
The creation through the eyes of a geologist.....	269
Maciej Bała	
Philosophical apology of religion. Piotr Moskal's proposal	277
Jacek Salij	
Reliable reconstruction of Thomas Aquinas's anthropology. Review: Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., pp. 415.....	287
Maciej Nowak	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, pp. 127.....	293
Magdalena Płotka	
Thomas Aquinas and the interpretation of brain scans. Review: Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, pp. 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki - a master of intellectual Catholicism. Review: Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, pp. 213; English version, ibidem, pp. 218.....	303
Magdalena Płotka	
Philosophy of intellect and philosophy of mind between the Middle Ages and modern times. Review: Michał Zembrzuski, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, pp. 404.	307
Anna Palusińska	
How does the movie exist? Review: Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, pp. 352.....	311
Artur Andrzejuk	
Review: Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange'a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, pp. 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Review: Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, pp. 141.....	329
Note about authors.....	337

Od Redakcji

W 2020 roku po raz pierwszy podzieliliśmy nasz „Rocznik” na dwa zeszyty. Pierwszy z nich w całości poświęcony jest o. Józefowi M. Bocheńskiemu z okazji przypadającej w tym roku 25. rocznicy jego śmierci. Zeszyt drugi ma (charakterystyczną dla „Rocznika”) postać magazynu tomistycznego. Otwiera go obszerna rozprawa Przemysława Artemiuka z teologii, ukazująca polemiczne momenty w ujęciu zbawienia przez Tomasza z Akwinu i Marcina Lutra. Podobnie polemiczno-porównawczy charakter ma artykuł Tomasza Ćwiertniaka na temat koncepcji „doświadczenia filozoficznego” oraz tekst Macieja Kulika omawiający bioetyczne dyskusje wokół problemu animacji. Natomiast Dawid Lipski omawia (po angielsku) polemikę jaką prowadził na Uniwersytecie Paryskim Jan Peckham z Tomaszem z Akwinu na temat filozoficznie ujętej struktury człowieka. Mamy ponadto artykuł o Janie Dunsie Szkocie (Martyna Koszkało) i tekst o Koperniku (Marcin Karas).

Wyróżniającym się zagadnieniem w tym zeszycie „Rocznika Tomistycznego” jest metodologia filozofii, którą podejmują Marek Prokop i Artur Andrzejuk. Ponadto numer przynosi artykuły z pogranicza filozofii bytu i filozofii przyrody (Jan Pocięj i Michał Ziółkowski). Dwa teksty dotyczą zastosowań ustaleń filozoficznych do innych dziedzin: nauk o polityce (Janusz Węgrzecki) i edukacji ekologicznej (Marcin Klimski).

Zeszyt przynosi także ciekawą edycję, przygotowaną przez Macieja Stanka, jednej z kwestii z *Collectanea de anima*, powstałych na Uniwersytecie Krakowskim w 2. połowie XV wieku i przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej jako rękopis BJ 2118.

Ponadto dział sprawozdań i recenzji prezentuje jak zwykle sprawozdanie z działalności Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Natalia Herold) oraz sprawozdanie z uroczystości związanych z Nagrodą im. Profesora Mieczysława Gogacza (Izabella Andrzejuk), tym razem wzbogacone o wykład Jerzego Nitychoruka, pt. *Dzieło stworzenia oczami geologa*, wygłoszony podczas gali Nagrody w 2019 roku. Natomiast Michał Zembrzuski omawia udział tomistów w XI Polskim Zjeździe Filozoficznym, który odbył się w Lublinie we wrześniu 2019 roku.

Ponadto wydrukowaliśmy kilkanaście różnych recenzji. Jest wśród nich omówienie działalności naukowej i publikacyjnej Piotra Moskala, podsumowujące w pewien sposób jego dokonania na polu filozofii religii, napisane przez Macieja Bałę. Z pozostałych recenzji jedne są wnikliwe i krytyczne, a inne stanowią krótkie omówienia sygnalizujące jakąś publikację. Ich ilość świadczy jednak, że wciąż dużo ukazuje się publikacji oscylujących wokół problematyki filozoficznej lub teologicznej, podejmowanej w duchu nauki Tomasza z Akwinu.

Życzylibyśmy Czytelnikom i sobie, aby tak pozostało!

Artur Andrzejuk
Redaktor Naczelny

Dzieło stworzenia oczami geologa

Dziękuję bardzo Organizatorom tej wspaniałej uroczystości za zaproszenie. To dla mnie prawdziwy zaszczyt, że mogę w tak znamienitym towarzystwie przekazać Państwu garść swoich myśli. W dzisiejszych czasach, jak niektórzy twierdzą – „czasach post wartości”, Państwa uroczystość, która ma na celu uhonorowanie swojego Mistrza, prof. Mieczysława Gogacza oraz jego uczniów, jest czymś wyjątkowym i czuję się zaszczycony mogąc być z Państwem. Jednocześnie jestem trochę onieśmielony, gdyż Państwo są specjalistami i wiedzą znacznie więcej na temat stworzenia świata, a ja jestem laikiem i na początku chcę prosić

o wybaczenie mi uogólnień, którymi niekiedy będę się posługiwał.

Na początku 2019 roku Pani Premier Ewa Kopacz w swojej wypowiedzi stwierdziła „Przypomnę trochę strasznie dawne czasy. Wtedy, kiedy jeszcze dinozaury były, a ludzie nie mieli strzelb i nowoczesnej broni, która pozwoliłaby ich zabić. Wie pani co robili? Rzucali kamieniami w tego dinozaura. Wiadomo, że od jednego rzucenia na pewno nie padł. Ale jeśli przez miesiąc, dwa rzucali tymi kamieniami, to go na tyle osłabili, że mogli go pokonać” (<https://demagog.org.pl/wypowiedzi/ewa-kopacz-o-walce-ludzi-z-dinozaurami/>)

Prof. dr hab. Jerzy Nitychoruk, geolog, profesor i rektor Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej.

Słuchając tych słów, szczególnie jako geolog, odczułem zażenowanie, że ktoś tak ważny jak premier Polski i lekarz, ma tak niewiele wiedzy i popełnia podstawowe błędy. Wiedza czerpana z takich filmów rysunkowych dla dzieci, jak np. *Epoka lodowcowa 3*, które nie dbają o zgodność swojego przekazu z nauką, to niewystarczające źródło informacji dla osób uważających się za inteligencję. W rzeczywistości dinozaury żyły 65 mln lat wcześniej niż ludzie, a zatem skala błędu jest ogromna.

Świadomość istnienia dinozaurów sięga setek lat wstecz, kiedy znajdowano potężne skamieniałe kości zwierząt, których na Ziemi nie było, panowało przekonanie, że są to kości smoków żyjących wcześniej. O takich wyobrażeniach świadczą rysunki i obrazy przedstawiające św. Jerzego i św. Michała w walce ze smokiem, czy legenda o naszym smoku wawelskim. Święty Jerzy przedstawiany jest jako rycerz walczący ze smokiem w obronie pięknej kobiety, choć tak naprawdę jako żołnierz rzymski został zgładzony za odmowę prześladowania chrześcijan.

W naszym systemie wiedzy mamy trzy nauki, które zajmują się przeszłością. Pierwszą jest historia, która czerpie wiedzę ze źródeł pisanych, a zatem jej zasięg czasowy to kilka tysięcy lat. Drugą jest archeologia, która bada wytwory rąk ludzkich, czyli sięga kilkudziesięciu tysięcy lat wstecz. Trzecią nauką jest geologia, która bada historię Ziemi od jej powstania do dzisiaj, czyli ostatnie 4,6 miliarda lat.

Nazwa „geologia” pochodzi z języka greckiego – *gē* – „ziemia” oraz *lógos* –

„nauka” (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Geologia>), czyli nauka o Ziemi, która poza odtwarzaniem historii życia, opisuje procesy, które kształtowały powierzchnię naszej planety. Geologia jako nauka jest młoda, gdyż ma około 300 lat, natomiast znaleziska geologiczne miały miejsce zdecydowanie wcześniej i związane są z całą historią człowieka, który zderzając się z otaczającą go rzeczywistością zawsze zadawał sobie pytanie: Dlaczego? Powstanie geologii jako nauki sprawiło, że pojedyncze fakty geologiczne zaczęto opisywać, badać i opracowywać kompleksowo, między innymi w ramach paleontologii (*palaiós* „stary”, *ón* „istniejący”, *lógos* „nauka”) – nauki z pogranicza biologii i geologii, zajmującej się organizmami kopalnymi, na podstawie których odtwarzana jest historia życia na Ziemi (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Paleontologia>). Paleontologia zajmowała się między innymi składaniem kompletnych szkieletów, które dokumentowały, że kiedyś żyły zwierzęta, jakich dzisiaj nie ma na świecie. Rozwój paleontologii doprowadził nas od pojedynczych znalezisk kości dinozaurów do rekonstrukcji całych ich szkieletów, a obecnie dysponujemy wiedzą, jak wyglądały te gady z ciałem miękkim, jaki kolor miała ich skóra i upierzenie, co jadły i jakie mogły wydawać dźwięki. Okazało się, że dawne fantastyczne rysunki smoków niezbyt daleko odbiegają od opisów współczesnej paleontologii.

Paleontologia zajmuje się nie tylko dinozaurami, ale odtwarzaniem historii życia na Ziemi w ujęciu kompleksowym. Paleontolodzy, którzy poszukują skamie-

niałych resztek roślin i zwierząt w skałach budujących skorupę ziemską, są w stanie krok po kroku zrekonstruować następstwo gatunków, które opanowywały wpierw morza i oceany, potem lądy. Jedne gatunki wymierały, a na ich miejsce pojawiały się nowe, coraz doskonalsze. Dla poszczególnych, następujących po sobie okresów w geologii, charakterystyczne są określone formy życia, które możemy opisywać i badać na podstawie ich skamieniałości. Skamieniałości to zachowane w skałach szczątki organizmów, a także ślady ich aktywności życiowej. W paleontologii występuje określenie „skamieniałość przewodnia”, które oznacza skamieniałość organizmu zwierzęcego lub roślinnego, którego życie charakterystyczne jest dla ściśle określonego, minionego, czasu geologicznego. Na przykład niektóre trylobity (kopalne stawonogi morskie) i graptolity (kopalne bezkręgowce morskie) są skamieniałościami przewodnimi dla paleozoiku, który trwał między 541 a 252 mln lat temu ([https://pl.wikipedia.org/wiki/Okres_\(geologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Okres_(geologia))), a amonity i belemnity (kopalne głowonogi) dla mezozoiku 252 – 65 mln lat temu. Skamieniałości przewodnie pozwalają określić wiek względny skały, w której zostały znalezione (<https://pl.wikipedia.org/wiki/Skamieniałość>). Co oznacza, że skamieniałość trylobita nie może w naturalny sposób występować w osadach współczesnych, bo te zwierzęta już dawno wymarły i nigdy powtórnie nie pojawiły się w morzach i oceanach. Znajdując skamieniałość trylobita w skałach, wiemy, że owe skały powstały w erze paleozoicznej, czyli przed 252 mln lat.

Mimo że geologia jest młodą nauką, to jej rozwój, szczególnie w ostatnich latach, jest imponujący. Moja wiedza na temat dinozaurów, którą zdobyłem na studiach w latach 80-tych XX wieku była znacznie mniejsza niż wiedza mojego syna 20 lat później, którą czerpał z książek dla dzieci. Dzisiaj wiemy, że zmienność życia na Ziemi może być następstwem również katastrof, które dotykały naszą planetę w przeszłości. Ta największa wydarzyła się 65 milionów lat temu, kiedy olbrzymi asteroid uderzył w rejon Zatoki Meksykańskiej, wywołując kryzys klimatyczny na całej Ziemi. W rejonie upadku doszło do totalnych zniszczeń i zagłady życia, ale ten kryzys objął całą kulę ziemską, gdzie w wyniku zapylenia nastąpiło drastyczne obniżenie temperatur, co było powodem wymarcia 80% gatunków żyjących na Ziemi, w tym dinozaurów. Zagładę przetrwały te gatunki, które chroniły się w wodzie, na przykład krokodyle czy żółwie i pierwsze ssaki zaopatrzone w stałocieplny system, który je chronił przed chłodem. Nowa era w geologii, która nastąpiła 65 milionów lat temu i trwa do dzisiaj, to kenozoik, czyli okres rozwoju i dominacji ssaków zakończony pojawieniem się człowieka. O ile skamieniałości z początków życia na Ziemi występują w przyrodzie rzadko i potrzeba mozolnych prac, żeby je pozyskać, o tyle najbliższe nam okresy obfitują w ciekawe znaleziska zwierząt i roślin, które zachowały się kompletnie z ciałem miękkim, jak mamuty zamrożone w wiecznej zmarzlinie czy nosorożec włośchaty znaleziony w trakcie prac badawczych w 1907 i 1929 roku w Staru-

ni (obecnie Ukraina) przez polskich naukowców z Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, którego doskonały stan zachowania wynikał z konserwujących właściwości wosku ziemnego i soli kamiennej, w której przeleżał tysiące lat.

Nasi przodkowie kilkadziesiąt tysięcy lat temu mieli możliwość obserwowania mamutów na żywo. Ich wrażenia ze spotkania z mamutami i innymi zwierzętami oddali w rysunkach naskalnych w jaskiniach, które służyły im za schronienie. Ta wrażliwość gatunku *homo sapiens* na otaczający świat, połączona z odczuwaniem sztuki, jest tylko i wyłącznie właściwa nam, ludziom, i to od początku naszego powstania. Zdolność do mowy, śpiewu, wyrażania swojej wrażliwości w postaci rzeźb i malowideł, a przede wszystkim używanie rozumu, uczyniło z naszego gatunku absolutnych dominatorów na Ziemi. Pojawienie się ludzi przyniosło kres takiemu gatunkowi jak *homo neanderthalensis*, który intelektualnie nie dorastał nam do pięt i innym, które znalazły się w menu człowieka.

Podsumowując, można stwierdzić, że nauki o Ziemi dostarczają nam wiedzy o ewolucyjnym przekształcaniu środowiska i życia na naszej planecie, którego ukoronowaniem jest człowiek.

Historię stworzenia Ziemi i człowieka możemy również poznać z Księgi Rodzaju 1.1 - 2.4a, która w skrócie przynosi nam następujący obraz z podziałem na dni tygodnia:

dzień pierwszy – stworzenie światła i oddzielenie go od ciemności,

dzień drugi – stworzenie sklepienia niebieskiego oddzielającego wody górne od dolnych,

dzień trzeci – stworzenie lądu i roślinności,

dzień czwarty – stworzenie Słońca, Księżycy i gwiazd,

dzień piąty – stworzenie zwierząt wodnych i latających,

dzień szósty – stworzenie zwierząt lądowych i człowieka,

dzień siódmy – to dzień odpoczynku Boga.

Różni się ona jedynie nieznacznie od tej, którą znamy ze współczesnych badań geologicznych. Należałoby jedynie dzień czwarty przenieść na drugie miejsce i schemat stworzenia byłby zgodny z dzisiejszą nauką. Czas stworzenia ograniczony w Księdze Rodzaju do poszczególnych dni jest symboliczny, nawet jeśli przez kreacjonistów traktowany jest dosłownie. Kiedy była pisana Biblia wyobrażenia o liczbach były zgoła inne niż dzisiaj. Nikt nie znał liczby miliard czy milion, operowano jedynie tysiącami. A zatem realny czas stworzenia wszechświata, o którym wiemy, że trwa 13,8 miliarda lat, czy czas powstania Ziemi, który sięga 4,5 miliarda lat, był niemożliwy do nazwania przez ludzi współczesnych Staremu Testamentowi. Oczywiście nie było wówczas nauki o Ziemi, która mogła tłumaczyć poszczególne etapy stworzenia, choć niejednokrotnie nauki o Ziemi są bezradne w tłumaczeniu faktów, wobec których Biblia prezentuje konkretne rozwiązania.

Dla mnie, jako geologa, wartość opisów zawartych w Biblii, które dotyczą

powstania Wszechświata, życia na Ziemi czy stworzenia człowieka są bezcenne szczególnie dlatego, że nauka nie daje nam w tych przypadkach przekonującej interpretacji faktów.

I tak, według powszechnie przytaczanych rozwiązań, 13,8 miliarda lat temu miał miejsce Wielki Wybuch (https://pl.wikipedia.org/wiki/Wielki_Wybuch), wskutek którego z bardzo gęstej i gorącej materii wyłonił się Wszechświat. Przyznam, że mam podstawową trudność, jak zrozumieć to, że wybucha materia, której nie powinno być, bo nie było przed Wielkim Wybuchem żadnej materialnej rzeczywistości, ta powstała dopiero wskutek wybuchu jako widzialny Wszechświat. O wiele bardziej przemawia do mnie biblijna formuła powstania Wszechświata, która mówi: „na początku było Słowo, a Słowo było u Boga i Bogiem było Słowo”. Z tego stwierdzenia wyciągamy wniosek, że materialna część tworząca Wszechświat jest wtórna w stosunku do duchowego, niematerialnego bytu, jakim jest Bóg, którego nauka, zajmująca się sprawami materialnymi, nie jest w stanie opisać.

Drugi problem, z którym nauka sobie niezbyt dobrze radzi, to powstanie życia na Ziemi. Jest wiele hipotez opisujących możliwe procesy prowadzące do powstania życia. Ich założenia opierają się na odpowiednim doborze składu chemicznego atmosfery i właściwości fizycznych wód oceanicznych. Według tych hipotez pierwsze organizmy żywe były tak naprawdę efektem reakcji chemicznych. Te pierwotne formy życia wchłaniały dostępne związki i je przetwarzały, uzyskując z nich energię. Możemy

nazwać ten proces stopniową ewolucją chemiczną. Stawiane hipotezy próbowano potwierdzić eksperymentami, które przyjmowały założenia, czystą spekulacją, gdyż nie wiemy, jakie warunki panowały na Ziemi przed powstaniem życia.

Kolejna wątpliwość jest natury matematycznej – prawdopodobieństwo powstania skomplikowanych polimerów oraz DNA, jest zbyt niskie, żeby można było założyć w sposób statystycznie istotny taką ewentualność. Być może powstaną jeszcze takie laboratoria, które udokumentują ewolucję chemiczną.

Ciekawych informacji dostarczają nam znaleziska meteorytów, w których stwierdzono obecność aminokwasów mogących początkować życie na Ziemi. Jeśli uznamy, że życie na Ziemi pochodzi z kosmosu, to i tak pozostaje zagadka życia we Wszechświecie, być może nierozwiązywalna, gdyż niedostępna dla badań.

Również w tym wypadku Księga Rodzaju, wskazująca na ingerencję boską jest przekonującym, choć nienaukowym, tłumaczeniem powstania życia na Ziemi.

Kolejnym, trudnym do wyjaśnienia przez naukę problemem jest powstanie człowieka. Nie ulega wątpliwości, że jesteśmy, jak to przekazuje Biblia, ukoronowaniem stworzenia, istotami myślącymi, czującymi, posiadającymi ciało materialne i duszę. Wyższość człowieka nad innymi istotami dostrzega też nauka, jednak tłumaczenie, z czego ten fakt wynika, jest niezadowolające, a czasem wręcz groteskowe.

Ważnym wydarzeniem w moim życiu były studia geologiczne. Poznałem w ich trakcie wiele odpowiedzi na nurtujące mnie pytania odnośnie do przyczyn ukształtowania powierzchni Ziemi, procesów, które tym rządziły i ich skutków. Bardzo lubiłem zajęcia u prof. Waldemara Chmielewskiego, który pięknie odslaniał przed nami tajniki archeologii (http://rcin.org.pl/Content/60080/WA308_79799_PIII149_Prof-dr-hab-W-Chmiel_I.pdf).

Raz nie wytrzymałem i po sakramentalnym „czy są jakieś pytania” zdobyłem się na odwagę i spytałem: „Panie profesorze czy na podstawie techniki obróbki krzemienia da się ustalić, że zrobił to *homo sapiens*?”. Profesor odpowiedział: „to nie obróbka krzemienia jest istotna w tej kwestii, tylko pochówki. Tylko ludzie grzebali i grzebią swoich zmarłych, wyposażając ich bardzo często w to, co będzie im potrzebne w życiu po śmierci. A zatem nie obróbka krzemienia, ale wiara w życie pozagrobowe jest wyznacznikiem człowieczeństwa”. Te słowa zostały ze mną do dziś i staram się moim studentom tę prawdę przekazywać na moich wykładach.

Rzeczywiście, jeśli popatrzymy na pochówki tych najbardziej wierzących i najmożniejszych, to stają przed oczami wspaniałe i genialne budowle z piramidami na czele, kopce, kurhany i grobowce, gdzie niejednokrotnie ze znamienitym nieboszczykiem chowano jego konia, żonę, a nawet dzieci, nie wspominając o wspaniałych i drogocennych przedmiotach, w które był wyposażany, aby pędzić dostatnie życie po życiu. Wiara w życie pozagrobowe jest

wyznacznikiem człowieczeństwa. Kiedy to uznamy, nie mamy problemu z datowaniem początku naszego stworzenia, a także ze zrozumieniem, dlaczego jesteśmy tak różni od zwierząt na naszej planecie.

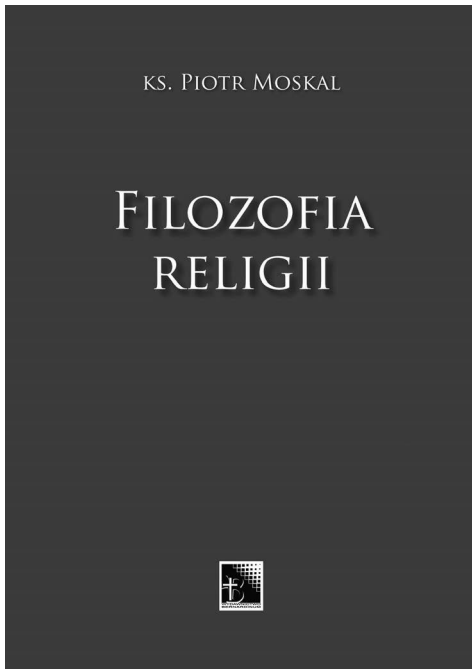
Pochówki ludzkie zbiegają się z eksplozją sztuki, muzyki i kultury, co jest datowane na 30 000 – 40 000 lat. Czyli pojawienie się nas, ludzi, jest nieodległe w czasie. Pięknie i niezwykle prawdziwie wyraził to Michał Anioł w Kaplicy Sykstyńskiej, malując stworzenie Adama. W gotowe, stworzone poprzez ewolucję ciało Adama, poprzez wymowny dotyk, Bóg tchnie ducha i stwarza człowieka. Jak pokracznie i nieprawdopodobnie brzmią hipotezy o powstaniu człowieka wskutek doskwierającego mu chłodu, którego doświadczył w epoce lodowcowej, co zmusiło go w końcu do myślenia. Takich teorii klimatycznych i katastroficznych jest dużo, ale prawdopodobieństwo ich zadziania się jest minimalne.

Oczywiście, można dylematy na temat stworzenia Wszechświata, życia na Ziemi czy człowieka skwitować zwykłym „nie wiem” czy „nauka nie rozwiązała tego problemu i trzeba poczekać”. Można też uznać, że wyjaśnienie tych problemów znajduje się w Biblii, która wskazuje na ingerencję Boga. Dzisiejsza konstrukcja nauki, która opiera się na metodach badawczych i eksperymentach opartych o świat materialny, niezakładających istnienia świata niematerialnego, wydaje się niezbyt doskonała, żeby opisać prawdę o Wszechświecie i wyjaśnić podstawowe dylematy, które ma każdy człowiek.

Ludziom wierzącym w Boga jest łatwiej, bo ufają, że jest rzeczywistość, którą poznamy po przejściu na drugą, niematerialną stronę naszego bytu. Ludzie, którzy nazywają siebie niewierzącymi, popełniają błąd, bo oni też są wierzący, wierzący w to, że Boga nie ma, jednak nie dysponują na to dowodami. Zatem wszyscy jesteśmy wierzący i to właśnie jest dar, który otrzymaliśmy

przy naszym stworzeniu. W każdym człowieku gdziekolwiek i kiedykolwiek by nie żył, jest ten dar, a zatem wiara jest wyznacznikiem naszego człowieczeństwa.

Dar wiary i wiedza geologiczna bardzo mi pomagają w zrozumieniu tego, co mnie otacza, a także dają nadzieję na uczestniczenie w rzeczywistości, której kiedyś doświadczę.

Piotr Moskal

Filozofia religii

Pelplin 2020

Punktem wyjścia rozważań Piotra Moskala jest niewątpliwie filozofia religii w wersji klasycznej, ona stanowi kontekst i źródło zaproponowanej przez niego apologii religii katolickiej. Moskal w swojej monografii, „klasycyzm” filozofii rozumie jako racjonalne wyjaśnienie świata realnie istniejącego, polegające na wskazaniu najgłębszych bytowych racji istnienia konkretnych bytów i świata jako całości, a w tym wypadku fenomenu religii. Apologia religii katolickiej, zaproponowana przez ks. Moskala, koncentruje się wokół zagadnienia rozpoznania „prawdziwej religii”. Jego zdaniem „rozpoznanie prawdziwości określonej religii czy rozpoznanie wśród wielu różnych religii *religio vera* jest czynnością nie naukową (i nie filozoficzną), ale diagnostyczną, rozpoznawczą”, na wzór diagnostyki lekarskiej.

Wydawnictwo „Bernardinum”

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Przemysław Artemiuk – ks. prof. ucz. dr hab., teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Ostatnio opublikował monografię *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii* (Poznań 2019) oraz zbiór tekstów publicystycznych *Podręczny alfabet katolika* (Kraków 2018), a także zredagował tom studiów *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?* (Płock 2020). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5337-0329>

Maciej Bała – dr hab., prof. uczelni na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zainteresowania naukowe ks. Bały skupiają się wokół filozofii religii,

współczesnej filozofii francuskiej, sekularyzacji oraz dydaktyki filozofii. Jest autorem książek *Zofia Józefa Zdybicka* (Kraków 2019), *Pokochać mądrość. Zarys dydaktyki filozofii i etyki* (Warszawa 2009), *O możliwości hermeneutycznej filozofii religii. Propozycja Paula Ricœura* (Warszawa 2007). Członek Société Francophone de Philosophie de la Religion, Conférence Mondiale des Institutions Universitaires Catholiques de Philosophie, Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego oraz Stowarzyszenia Nauczycieli Filozofii.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7823-7855>

Marcin W. Bukala – dr hab., profesor w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN (Zakład Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej). Zajmuje się historią etyki życia gospodarczego okresu przed wyodrębnieniem się dyscypliny ekonomii, kulturą średniowiecza oraz filozofią praktyczną; podstawą habilitacji M.W. Bukala była monografia *Risk and Medieval Negotium. Studies of the Attitude towards Entrepreneurship: from Peter the Chanter to Clarus Florentinus* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. Jest autorem krytycznych edycji szeregu tekstów z polskiej etyki i teologii praktycznej XIV i XV wieku (m.in. Mateusza z Krakowa) i współautorem przekładu kwestii dyskutowanych św. Tomasza *De potentia Dei*. Jest również redaktorem naczelnym pisma „Prakseologia”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6489-913>

Tomasz Ćwiertniak – mgr filozofii i politologii, absolwent Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magisterium z politologii uzyskał w 2011 r. na podstawie pracy *Człowiek, społeczeństwo, państwo w myśli o. M.A. Krąpca* (promotor: prof. dr hab. Wojciech Kaute), zaś magisterium z filozofii w 2018 r. na podstawie pracy *Tomizm konsekwentny Mieczysława Gogacza na tle dziejów tomizmu* (promotor: prof. zw. dr hab. Andrzej Noras). Obecnie doktorant w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, gdzie przygotowuje rozprawę poświęconą analizie porównawczej tomizmu egzystencjalnego M.A. Krąpca i tomizmu konsekwentnego M. Gogacza.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9515-6168>

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii – pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2288-9512>

Marcin Klimski – doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii, adiunkt w Instytucie Pedagogiki oraz pracownik Centrum Ekologii i Ekofilozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jego zainteresowania naukowo-badawcze skupione są na edukacji globalnej, edukacji ekologicznej oraz etyce środowiskowej wraz z ich odniesieniami do działań w sferze społeczno-przyrodniczej. Uczestnik projektów, w tym edukacyjnych, m.in. „Ekologia integralna encykliki *Laudato Si'* w działaniu Wspólnot Caritas i społeczności lokalnych”, „Kościół wobec kryzysu ekologicznego. W 30. rocznicę listu pasterskiego Episkopatu Polski nt. ochrony środowiska”, „Monitoring środowiskowy i mediacje w konfliktach ekologicznych”. Jest członkiem RCE Warsaw Metropolitan – Centrum Eksperymentalnego na Rzecz Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, zorientowanego na kwestie edukacji obywateli w kwestii zrównoważonego rozwoju. Autor ekspertyz, opracowań naukowych i scenariuszy zajęć lekcyjnych z zakresu edukacji ekologicznej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9118-1673>

Martyna Koszkało – dr hab., prof. Uniwersytetu Gdańskiego. Kierownik Zakładu Historii Filozofii Starożytnej, Średniowiecznej i Nowożytnej Instytutu Filozofii. Zastępca Dyrektora Instytutu Filozofii. Jej zainteresowania badawcze obejmują historię filozofii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej, filozofię Boga, historię pojęcia wolnej woli. Autorka książek *Indywiduum i jednostkowie. Analiza wybranych tekstów Jana Dunsza Szkota* (Lublin 2003) oraz *Natura woli, wolność a konieczność. Stanowisko Jana Dunsza Szkota na tle koncepcji św. Augustyna, św. Anzelma z Canterbury i św. Tomasza z Akwinu* (Gdańsk 2019). Autorka haseł encyklopedycznych z zakresu filozofii średniowiecznej w *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, tłumaczeń z łaciny. Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Filo-Sofiji”, „Przeglądzie Filozoficznym” i in.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1475-4319>

Maciej Kulik – dr, absolwent studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 2021 r. obronił z wyróżnieniem rozprawę doktorską *Wielkoduszność i niewzruszoność. Postawy wobec losu w filozofii Arystotelesa i stoików*, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Michała Głowali. W roku akademickim 2019/2020 był zatrudniony na Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz w Niepublicznej Wyższej Szkole Medycznej. Do jego zainteresowań badawczych należy zagadnienie postaw moralnych wobec losu w filozofii starożytnej (Arystoteles, stoicy) oraz problem trafu moralnego (moral luck) we współczesnej filozofii analitycznej. Prócz tekstu zawartego w niniejszym tomie opublikował pięć recenzowanych artykułów naukowych, w tym wchodzący w skład tomu pierwszego serii „Principia Philosophiae Christianae” artykuł *Krytyka teodycei św. Tomasza z Akwinu*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2619-6331>

Dawid Lipski – dr, adiunkt w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości. Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Liechtenstein), Fundacji Lanckorońskich z Brzezia (Londyn) oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Kolonja). Redaktor w czasopiśmie „Pro Fide, Rege et Lege” oraz w „Roczniku Tomistycznym”. Nauczyciel mianowany etyki w szkole podstawowej.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2136-0622>

Jerzy Nitychoruk – prof. dr hab., geolog, profesor nauk o Ziemi, specjalizuje się w geologii czwartorzędu. Profesor i rektor Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej. Absolwent geografii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1981) i geologii na Uniwersytecie Warszawskim (1985). Doktoryzował się (1993) i habilitował (2001) na Wydziale Geologii UW. Tytuł profesora nauk o Ziemi otrzymał 24 kwietnia 2012. W latach 1984–2013 był pracownikiem Instytutu Geologii Podstawowej na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 2013 podjął pracę w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. W latach 2013–2019 był dziekanem Wydziału Nauk Ekonomicznych i Technicznych. W czerwcu 2019 został wybrany w wyborach uzupełniających na rektora PSW w Białej Podlaskiej na kadencję 2019–2020. W czerwcu 2020 uzyskał reelekcję na kadencję 2020–2024. Opublikował ponad 300 prac – indeks Hirscha 17 (wg bazy Scopus).

Maciej Nowak – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, obecnie kontynuuje studia magisterskie na tejże uczelni, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Anna Palusińska – dr hab., dr hab. adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Interesuje się naukowo filozofią późnego antyku oraz filozofią bizantyńską. Pisała o jej głównych przedstawicielach: Janie Filoponie, Michale Psellosie, Mikołaju z Methone i Grzegorzu Palamasie.

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – mgr inż., magister teologii. Przygotował rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenienki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974 (magisterium u prof. M. Gogacza). Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Jacek Salij – prof. dr hab., teolog, dominikanin, od 1970 roku związany zawodowo z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie (od 1999 Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego). W 1990 został profesorem nadzwyczajnym i objął funkcję kierownika Katedry Teologii Dogmatycznej, którą sprawował do przejścia na emeryturę w 2013 roku. Jest znawcą i tłumaczem tekstów św. Tomasza z Akwinu. Oprócz działalności ściśle naukowej o. Jacek Salij niezmordowanie popularyzuje problematykę teologiczną przez liczne publikacje popularno-naukowe, a także kazania i rekolekcje (np. podczas zarazy w Wielkim Poście 2020 prowadził ogólnopolskie telewizyjne rekolekcje wielkopostne).

Maciej Stanek – doktor nauk humanistycznych, absolwent filozofii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2010 r.); doktorat uzyskał w 2015 r., broniąc rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem Prof. H. Wojtczak nt. Jana Burydana „*Quaestiones super 'Parva naturalia' Aristotelis*”. Edycja krytyczna i analiza historyczno-filozoficzna; od 2020 r. pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; jego zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim późnośredniowiecznej filozofii przyrody (głównie *Parva naturalia*, *Problemata* i *De anima*) oraz logiki, zwłaszcza uprawianych na Uniwersytecie Paryskim i Uniwersytecie Krakowskim. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6111-1324>

Bartłomiej Uzar - student Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania naukowe oscylują między metafizyką oraz logiką, zwłaszcza w kontekście scholastycznym, neoscholastycznym i analitycznym. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2240-1310>

Janusz Węgrzecki – prof. dr hab., kierownik Zakładu Teorii Państwa i Teorii Polityki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania badawcze ks. Węgrzeckiego obejmują aksjologiczne podstawy polityki i demokracji, teorie władzy, podejście interpretacjonistyczne w naukach o polityce, Kościół w sferze publicznej, myśl społeczna papieży Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka, relacja religia i polityka. Autor książek *Wpływ, autorytet, dominacja. Teorie władzy i ich struktura* (Warszawa 2011) oraz *W obronie rozumu politycznego. Myśl Josepha Ratzingera/Benedykta XVI* (Warszawa, 2019). Nr ORCID: (<https://orcid.org/0000-0002-9335-0215>)

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera philosophorum medii aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

Michał Ziółkowski MI – dr, członek Zakonu Posługujących Chorym (Ministri Infirmorum), członek zwyczajny Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Autor książki *Pokonać śmierć czy zmienić człowieka. Ideologia współczesnego transhumanizmu wobec heterodoksji Mikołaja Fiodorowa* (Warszawa 2020). Publikuje w kwartalniku „Fides et Ratio”, serii „Universum Ethicae Christianae” oraz „Roczniku Tomistycznym”. Zainteresowania naukowe skupia wokół: filozoficzno-teologicznej analizy transhumanizmu i związanych z tym nurtem problemów bioetycznych oraz etyce sztucznej inteligencji; ewolucji idei antychrysta w tekstach biblijnych; filozofii tomizmu konsekwentnego; koncepcji myślicieli rosyjskiego renesansu filozoficzno-religijnego.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5369-071X>